

VIRTUAL MADANIYATNING SHAXS HAYOTIDA TUTGAN O'RNI

Abulfayziyev Sardor¹

Guliston Davlat Universiteti

KEYWORDS

virtual madaniyat, internet, raqamli kommunikatsiya, ijtimoiy tarmoqlar, axborot texnologiyalari, shaxsiy rivojlanish, madaniy almashinuv, raqamli qaramlik, onlayn ta'lim, axborot xavfsizligi.

ABSTRACT

Jaxonda bugungi kunda g'arb turmush tarzi, madaniyatini idrok etish, uning rivojlanish qonunlarini tushunish va shu tushunchalar asosida ushbu hodisani boshqa madaniyatlarga ijobiy va salbiy ta'sirlarini o'rganish zaruriyat bo'lib qoldi. Faoliyat va madaniyatning o'zaro munosabatlarida o'zgarishlar boshlandi. Natijada giyohvandlik, axloqsizlik, tashqaridan kirib kelayotgan ijtimoiy tarmoqlar tahdidlari, tuban "virtual madaniyat"ning turli xil illatlari, xavfi va zararli ta'siri o'zbek oilalari, yoshlari turmush tarziga kirib kela boshladi.

2181-2675/© 2025 in XALQARO TADQIQOT LLC.

DOI: **10.5281/zenodo.14872238**

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Bugungi globallashtirilgan dunyoda texnologik taraqqiyot inson hayotining barcha jabhalariga chuqur kirib keldi. Virtual madaniyat – bu internet va axborot texnologiyalari orqali shakllangan yangi madaniy muhit bo'lib, u ijtimoiy muloqot, ta'lim, biznes, fan, san'at va boshqa sohalarga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Insonlarning kundalik hayotiga ijtimoiy tarmoqlar, onlayn ta'lim platformalari, sun'iy intellekt va raqamli xizmatlarning keng kirib kelishi virtual madaniyatning naqadar muhim ekanligini ko'rsatmoqda.

Ushbu maqolada virtual madaniyatning shaxs hayotiga ta'siri keng tahlil qilinib, uning ijobiy va salbiy jihatlari ko'rib chiqiladi.

Virtual Madaniyatning Mohiyati

Virtual madaniyat – bu raqamli muhitda shakllangan va rivojlangan madaniy qadriyatlar, me'yorlar va axborot almashish usullarining jamlanmasidir. U insonlarning fikrlash tarziga, xulq-atvoriga va dunyoqarashiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

¹ Guliston Davlat Universiteti magistranti

Virtual madaniyat quyidagi asosiy omillar orqali shakllanadi:

1. Raqamli kommunikatsiya – odamlar internet orqali muloqot qiladi va axborot almashadi.
2. Ijtimoiy tarmoqlar – Facebook, Instagram, TikTok, X (sobiq Twitter) kabi platformalar madaniy muloqot va ta'sirchan axborot almashish vositasiga aylangan.
3. Onlayn ta'lim va bilim olish – Coursera, Udemy, Khan Academy kabi platformalar bilim olish jarayonini osonlashtirgan.
4. Sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalar – ChatGPT, Google Assistant kabi tizimlar odamlarning kundalik hayotini yengillashtirmoqda.

Virtual Madaniyatning Ijobiy Jihatlar

Virtual madaniyat inson hayotiga quyidagi ijobiy o'zgarishlarni olib keldi:

1. Bilim olish imkoniyatlarining kengayishi

Internet orqali har qanday fan yoki kasb bo'yicha bilim olish mumkin. Raqamli kutubxonalar, onlayn universitetlar va video darslar ta'lim jarayonini demokratlashtirdi. Hozirda hatto rivojlangan mamlakatlarning nufuzli universitetlari ham bepul kurslarni taqdim etmoqda.

2. Madaniy almashinuv va globallashtirish

Ijtimoiy tarmoqlar va internet yordamida dunyoning turli burchaklaridagi odamlar bir-birlari bilan muloqot qilib, turli xalqlarning urf-odatlarini, qadriyatlarini va san'at namunalari bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'lishdi.

3. Ish va biznes imkoniyatlarining kengayishi

Frilans, startaplar va elektron tijorat virtual madaniyatning eng muhim yutuqlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda odamlar masofadan turib ishlash, mustaqil tadbirkorlik bilan shug'ullanish va raqamli xizmatlar orqali daromad olish imkoniyatiga ega.

4. Ijtimoiy faollik va inson huquqlari himoyasi

Internet va ijtimoiy tarmoqlar fuqarolik jamiyatini shakllantirish va inson huquqlarini himoya qilishda muhim rol o'ynaydi. Turli tashkilotlar va faollar global muammolarni yoritishda virtual madaniyatdan samarali foydalanmoqda.

Virtual Madaniyatning Salbiy Ta'sirlari

Virtual madaniyatning rivojlanishi bir qator muammolarni ham keltirib chiqardi.

1. Raqamli qaramlik va psixologik muammolar

Odamlar ko'p vaqtini ijtimoiy tarmoqlarda yoki kompyuter o'yinlarida o'tkazib, real hayotdan ajralib qolishlari mumkin. Bu esa stress, depressiya va ijtimoiy izolyatsiya kabi muammolarni

keltirib chiqaradi.

2. Axborot xavfsizligi va shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi

Internetda tarqatilayotgan axborotlarning hammasi ham ishonchli emas. Kiberjinoyatlar, firibgarlik va ma'lumotlar o'g'irlanishi xavfi oshib bormoqda. Shuningdek, shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligini saqlash dolzarb muammo hisoblanadi.

3. Haqiqiy muloqotning kamayishi

Internet orqali muloqot qilish imkoniyati real hayotdagi insoniy munosabatlarning susayishiga sabab bo'lishi mumkin. Odamlar ko'proq virtual muhitda bo'lib, yuzma-yuz suhbatlarga kamroq vaqt ajratmoqda.

4. Soxta axborot va dezinformatsiya

Bugungi kunda feyk yangiliklar keng tarqalib, odamlarning haqiqat va yolg'onni ajratish qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu esa jamiyatda noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin.

Virtual Madaniyat va Kelajak

Virtual madaniyat doimiy ravishda o'zgarib bormoqda va uning kelajagi raqamli texnologiyalar taraqqiyotiga bog'liq. Quyidagi yo'nalishlar rivojlanib boradi:

1. Metaverse va kengaytirilgan reallik – odamlar virtual muhitlarda yashash va ishlash imkoniyatiga ega bo'ladi.
2. Sun'iy intellektning rivojlanishi – hayotimizga yanada chuqurroq integratsiya bo'lib, ish va ta'lim jarayonlariga ta'sir ko'rsatadi.
3. Raqamli etikani rivojlantirish – axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va internet madaniyatini shakllantirish muhim masalaga aylanadi.

“Virtual madaniyat”ning maqsadi, avvalo iqtisodiy boylik orttirish, odamlarni bir-biriga qarama-qarshi qo'yib, bir-birini va shu bilan birga, o'zini o'zi o'ldirishigacha olib borish. Natijada esa uning tarqatuvchilari dunyo va undagi boyliklarga yagona hukmron bo'lib qolishni xohlaydilar. “Virtual madaniyat” shaxsning didini o'ldirib, millionlab odamlarni mustaqil fikrdan, shaxsiy munosabatdan, demak, o'zligidan, xatto “men”idan judo qiladi.

Psixologik ta'sir inson axborotni qabul qilish yo'llari bilan bog'liq: ko'rish, eshitish, ta'mini bilish, hidini sezish, qo'l bilan tegish, fikrlash va h.k. Axborot xavfsizligi masalasiga kelganda psixologik ta'sir ko'proq OAV yordamida amalga oshiriladi, shuning uchun ular mutaxassislar tomonidan tinmasdan mukammallashtirilmoqda. Natijada rivojlangan

mamlakatlar matbuot, radio va televideniening barcha imkoniyatlarini o'zida mujassamlashtirgan internetdek yuqori texnologiyaga ega bo'ldilar.

Ommaviy axborot vositalari jamoatchilik fikrini shakllantirish, milliy istiqlol mafkurasini xalqimiz, avvalo yosh avlod ongiga singdirishda alohida o'rin tutadi. Ular ma'naviy - ma'rifiy islohotlar jarayoni bo'lishi bilan birgalikda muammolarni, jamiyat hayotining turli qirralarini tezkorlik bilan aks ettiradigan eng samarali vositadir. Virtual madaniyat turli xil fikrlar, rang-barang qarash va yondashuvlarga keng yo'l ochib berishi, hayotimizda yuz berayotgan yangilanish va o'zgarishlarga odamlarning ongli munosabatini uyg'otishi, xolislik va haqqoniyat tamoyillariga tayanib faoliyat yuritishi lozim.

Xulosa

Virtual madaniyat zamonaviy inson hayotining ajralmas qismiga aylangan. Uning ijobiy jihatlari insonlarning bilim olish imkoniyatlarini kengaytirish, madaniy almashinuvni rivojlantirish va ish imkoniyatlarini yaratishda ko'rinadi. Shu bilan birga, raqamli qaramlik, axborot xavfsizligi va real muloqotning kamayishi kabi salbiy ta'sirlari ham mavjud. Shuning uchun har bir inson virtual madaniyatdan foydalanganda uning ijobiy va salbiy jihatlari inobatga olib, muvozanatni saqlashga harakat qilishi lozim. Internet va raqamli texnologiyalardan ongli foydalanish orqali biz virtual madaniyatning eng yaxshi imkoniyatlaridan foydalana olamiz.

Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 11-iyuldagi "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4391-son Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 31-dekabrdagi "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-son Qarori.
3. G.M.Turdikulova " Using digital technologies in the continuing education system" / Proceedings of the international scientific-practical conference on " actual problems of digital and innovative technologies in the continuing education system"/2024 103-105.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14257504>
4. Z.SH.Kuchkarbekova. Current problems in the digitization of the higher Education system

and the introduction of innovative Technologies in it. 2024- yil 22-23-noyabr.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.1425750>

5. S.R.Abulfayziyev. "Uzluksiz ta'lim tizimida raqamli va innovatsion texnologiyalarning dolzarb muammolari" /Ta'lim samaradorligini oshirishda raqamli va innovatsion texnologiyalardan foydalanishning ustuvorligi/ 2024-YIL 22-23-NOYABR 156-158.